

Gib
MIHĂIESCU

Rusoaica

Roman

POLISALM

Editura Polisalm
Str. Petru Zadnipru, nr. 15/2, of. 23, MD2044, mun. Chișinău
Email: polirom.md@gmail.com
Tipar: Combinatul Poligrafic

Aprobat de Comisia de selecție pentru editarea cărții naționale
și editat cu contribuția Ministerului Culturii al Republicii Moldova.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Mihăiescu, Gib
Rusoaica/ Gib Mihăiescu. – [Chișinău]: Polisalm, 2024
(Combinatul Poligrafic). – 302, [1] p.
Editat cu contribuția Ministerului Culturii. –
ISBN 978-9975-3643-3-1.
821.135.1-31
M 68

Când mi s-a dat ordin să trec cu detașamentul de pază pe Nistru, am salutat cu multă bucurie această noutate. Și m-am bucurat cu atât mai mult, cu cât vedeam mutra plouată a camarazilor mei de batalion: adio vinul bun, fetele vesele și viața asta cu sindrofii, cu baluri, cu întâlniri furișe de orășel basarabean, care, la urma urmei, oricât de mic, oricât de strâmt și de noroios o fi, e totuși un orășel.

Pentru mine, ordinul venea tocmai la timp. Într-o bună dimineață, zorile mă găsiră lângă o lungă masă, pe care cărțile o ocoliseră de mii de ori în goana celui mai accelerat *chemin de fer* pe care l-am văzut vreodată în proaspăta, dar încercata mea carieră de jucător de cărți. Aveam dinainte-mi exact suma de lei douăzeci, cu care începusem pontajul. În timpul nopții, suma asta crescuse fantastic, scăzuse brusc ca un termometru sub năprăsnicia crivățului siberian, se ridicase iarăși, îmi îmbrâncise inima în aceleași subite și sufocate oscilații, pe care le făcea norocul zănatic venind spre mine și părăsindu-mă, de atât de nenumărate ori, într-un atât de restrâns timp!

Hârtiuța albastră de dinainte-mi, atât de lipsită de valoare în vremurile astea tot atât de bune și tot atât de rele ca oricare altele, mă dezgusta cu desăvârșire. Un semn, pe care i-l făcusem cu creionul înainte de a o arunca în iureșul jocului, dintr-o curioasă obișnuință, îmi stârni un zâmbet de silă pe buzele uscate de fumul țigaretelor și de vinul văpsit cu astringente boieli sângerii. Aveam în față chiar hârtia cu care pornisem cu douăsprezece ore înainte în căutarea unui noroc factice.

Cu un gest teatral, o arunca dinaintea noului bancher și, fără să mai aștept care-i este soarta, plecai cu un aer de inspirat,

strângându-mi umerii înfiorați de plăcutul venin al vârfulilor de ace, pe care le înfig în sângele moleșit nopțile pierdute. Însă înainte de a mă duce la cazarmă, mă îndreptai spre poștă. Și acolo, pe pupitrul scâlciat, în praful stârnit de măturoiul omului de serviciu, am compus o vastă comandă către una din cele mai mari librării din București. Am cerut numai cărți serioase, mai mult de știință: istorie, filosofie, chimie, fizică, matematică, Sfânta Scriptură, Coranul, Iliada și o grămadă de texte latinești și grecești, cu două enorme dicționare: atât cât să-mi ajungă pe doi ani de zile, ca să mă satur de cetit și de învățat. De altfel, nu eram la prima mea hotărâre de a înlocui cărțile lui Grimaud cu cărți propriu-zise! Dar până acum nu făcusem decât mici încercări. Comandam câteva romane și câteva volume de versuri și cu asta credeam că am sfârșit-o cu nopțile pierdute. Chemam în ajutor literatura să mă scape de setea de viață! Acum însă, judecând după dimensiunile comenzii și după gravitatea obiectului ei, nu-mi mai rămânea nicio îndoială că aceea ce întreprindeam era din cale afară de serios.

Și ca o dovadă că însuși destinul se asocia cu mine, ca să-mi arate că sunt menit unei căi cu totul alta decât celei pe care apucasem, făcu astfel încât, după câteva zile, cărțile să sosească în același ceas cu ordinul de plecare pe Nistru.

În primele momente mă gândeam nici să nu-mi iau rămas-bun de la Marusea. Un om hotărât s-o rupă cu totul de ceilalți, deci și de prietena lui intimă, trebuie să pornească în pas gimnastic și nici măcar să nu se mai uite înapoi. Dar reversul gândului îmi spunea: un om hotărât trebuie să revadă, până în momentul clipei finale, tot de ceea ce are să se despartă și dacă inima lui nu-i va da niciun brânci înapoi, el va porni senin, mândru, conștient de tăria lui.

Am chemat deci pe Marusea – la ea nu mă mai duceam deloc după cele petrecute – și dânsa s-a grăbit să vină într-o stare de

neliniște și de tristețe, care mi-a dat imediat conștiința superiorității mele. Mândria numai o împiedeca să izbucnească în plâns. Dar dacă, o clipă, sprâncenele ei încordate de încăpățânarea-i rusească și-ar fi destins arcurile strânse la maximum, vedeam bine că lacrimile i-ar fi inundat fața potop. M-a înduioșat mult această slăbiciune omenească, ce se vedea tot mai clar pe măsura efortării pe care biata fată o făcea ca s-o ascundă. Oricum, era pentru mine toată această zbuciumare! Și pentru că ea nu răsfrângea asupra-mi decât bucuria de a mă ști atât de adânc înfipt în sufletul ei, fără ca sufletul meu din parte-i să poată fi reținut acolo de nicio cătușă, înduioșarea mea avea într-însa ceva părintesc, ceea ce o îndârjea pe ea și mai mult și-i prefăcea inima în bucăți sângerânde, zvâcnind la picioarele mele.

O, sfântă fericire de a putea fi, tocmai prin seninătatea și conștiința libertății tale depline, chinuitorul unei pâlpâiri de viață, pe care ai îngenuncheat-o, ai subjugat-o și o oprimi! O compătimești pentru că o oprimi și o oprimi și mai cu tărie, pentru a simți, până la maximum de intensitate, dulceața milei.

O pipăiam sub vraja acestui sentiment divin și-i striveam sâni, apăsând-o sub piepții bine vătuiți ai vestonului meu. Îi sărutam părul cu sclipiri portocalii, care, seara, sub lumina becurilor, se aprindea îndată de acel straniu și minunat roșu aprins. Îi sărutam năsucul ei obraznic și-i simțeam pe genunchi căldura coapselor pline, îi mângâiam alene fluierile picioarelor subțiri, singurele de care aveam regretul că nu sunt ceva, ceva încă mai lungi. Ca să fie pentru mine Rusoaica întregă. Să semene, să se apropie de Rusoaica întregă din gândurile mele. Dar pentru asta, hm... mi se părea că și iubirea care-o mistuie ar fi putut să se arate altfel, nu știu cum...

După spița tatălui și după spița mamei, Marusea era rusoaică sadea... și totuși, pentru mine, ea nu era decât o basarabeancă.

Pe când, Rusoaica pe care o așteptam, Rusoaica din visurile mele... Doamne, ce distanță...

Sectorul meu fu hotărât cu totul izolat, destul de departe și în dreapta și în stânga și în spate de sate ori locuințe omenești. Nici măcar în față, dincolo, peste fluviul cu mers molcom, în vasta împărăție a misterului, nu se zărea, oricât puteai cuprinde cu ochii, acoperiș.

„Aci, mi-am spus cu toată încrederea, aci voi deveni alt om. Fii slăvită, sfântă singurătate!”

Și pentru a-mi stimula mulțumirea, amintirea îmi alerga neconținut și acuma la ofițeri, tovarăși de petreceri, de cari tocmai mă despărțisem. Ei căscau și se întindeau dinainte, antrenându-se pentru lungul repaos forțat la care fuseseră condamnați. La ultima masă, luată la popotă împreună, ei studiaseră harta statului-major cu atâta luare-aminte și pricepere, de parcă a doua zi ar fi fost chemați la o mare întrecere strategică. De fapt, nu făceau decât socoteala distanțelor de la punctul de comandă al fiecăruia până la satul cel mai apropiat. Nevoia de a se ști aproape de lume, de oameni, era frenetică pentru aceste ființe: oceanul singurătății, căruia eu așteptam să mă dau cu atâta pofță, pe ei îi îngrozea, îi amețea. Îi ascultam cu aerul de superioritate al celui ce știe găsi tocmai în motivul temerii celorlalți pedestalul tăriei sale.

— Fraților, eu sunt doar la doi kilometri de Tohatin...

— Ba eu chiar în Vadul-lui-Vodă. Voi ați văzut vreodată Vadul-lui-Vodă?... Putem zice că e un târg curat...

Dintre noi toți, unul singur nu-și găsea niciun fel de împăcare în revelațiile mângâietoare ale hărții. Pe el depărtarea de acest orașel, pe care aveam să-l părăsim cu toții, îl durea într-atâta, încât nici chiar apropierea de Chișinău, dacă ar fi fost cu puțință, de București sau de Paris, nu l-ar fi putut tămădui.

El se plimba îngândurat printre noi, cu mâinile în buzunarele pantalonilor. Părea că ascultă exclamațiile de surpriză ale cetitorilor hărții, zâmbea pentru fiecare în parte și zâmbea de asemenea când râsul era general, dar nu mai trebuia să ne spună

nimeni atunci că gândul lui era cu totul absent de noi și de vorbele noastre.

— E gata, domnule căpitan! strigă din cadrul ușii, țeapăn ca o alcătuire mecanică, ordonanța, salutând cu mișcări cadențate de articulații, pocnindu-și călcâiele, învârtindu-se în loc și pornind în pas elastic.

Căpitanul îl urmă fără mișcări cadențate, deși tot așa de mașinal.

Ne îngrămădim cu toții la fereastră, ca să vedem pe căpitan apropiindu-se de strașnicul Volbur, calul cel negru, pe care încercase, fără izbândă, să-l cumpere și comandantul corpului. Volbur își primi stăpânul cu un nechezat de prietenie și cu mișcări sprintene și nervoase, alungând ape negre pe gâtul și pe crupa plușată.

— Toată nădejdea lui Bădescu a rămas iar în Volburul lui! exprimă cineva tare gândul care dăinuia în mintea tuturor.

— În patru ceasuri, pe vreme bună, cred că-l aduce înapoi calul ăsta, de-acolo de unde i-a dat colonelul sector... își dădu cu părerea un altul.

— Ați văzut, întrebă al treilea, că sectorul lui a fost hotărât anume cel mai apropiat de aici?

— Colonelul închide ochii și aprobă ca el să mai vie din când în când... i-a dat și loțiitor...

Cu toții spuneam câte un cuvânt sau chiar ne dam o părere întregă despre căpitanul Bădescu și sectorul său, dar în închipuirea tuturor domnea atunci Ghenea Kersanova, numele sub care camaradul nostru ne prezentase pe amica lui, fiica unui evreu bogat, Kersanov Weiss, fabricant de lichioruri și ape gazoase. Ghenea Kersanova, pe numele semit Golda, n-avea nimic auriu în persoana ei. Înaltă și brună, de-un brun gălbui și asiatic, cu ochii largi, negru-verzui, gura de minuscule proporții, cu părul negru-castaniu, răsucit o dată pentru totdeauna de sumbrul ei Dumnezeu în inele pe care niciun meșter coafor n-avea să le mai

realizeze vreodată, Ghenea Kersanova nu era chiar o frumusețe. Micul ei nas, puțin gătuțit spre vârful care căuta în sus și o dispoziție spre râs a pomeților stricau, sau poate, Doamne, agravau printr-un aer ștregăresc, foarte simpatic de altminteri, accentul tragic al sprâncenelor îmbinate pe ochii fără fund și priveliștea stranie a rotogoalelor de păr mătăsoase și schimbătoare sub incidențele luminii – ca fumul de cățuie al unei divinități negre – din împletiturile leneșe ale căruia apărea figura cea cu două măști. Chipul enigmaticului nepătruns și al veseliei cotidiene, în același timp. Avea piciorul înalt, poate prea plin, dar arcuit prelung și măiestru și toată silueta ei dură și vibrantă se bucura – pe cât îngăduia să se întrevadă decoltajul și brațele goale – de acea culoare, de acel brun tot așa de neobișnuit ca și figura aceea de Thalie contopindu-se cu trăsăturile sumbre ale Melpomenei.

Privind din acest unghi de vedere, cu toții înțelegeam pasiunea mistuitoare a căpitanului Bădescu, dar se mai șoptea de-o anume viață pe care *barișnia* Ghenea o depănase la Iași, la Cluj și la București, încercând anual câte o facultate și întorcându-se după trei ani de viață studențească intensă fără nicio diplomă, fără niciun examen, fără măcar atestarea unei frecvențe. În toată această vreme fusese văzută în companii dubioase, în locuri și la timpuri bănuielnice. Se pronunțau nume, dintre care unele venind firesc și foarte repetat în diverse evenimente mai mult ori mai puțin vagi, ce se desprindeau din această perioadă obscură a biografiei ei; ba chiar pentru un destul de lung răstimp i se da ca domiciliu garsoniera unui ziarist cu renume mai restrâns, care, după aceea, se abătuse de mai multe ori încoace, pentru a-și domoli în cele din urmă, definitiv, zelul nostalgic, sub temperatura glacială a intransigenței bătrânului bogat și habotnic.

Aceași atmosferă polară întâmpină și pe căpitanul Bădescu din partea părinților fetei; dar acestuia, militar din cap până-n picioare, în loc să-i înghețe zelul, i-l ațâța la maximum. Căpitanul Bădescu era dispus la orice nebunie. Domnișoara Ghenea

era majoră și ar fi putut în cele din urmă să accepte, cu prilejul unuia din concediile ofițerului, o escapadă, care poate ar fi forțat punerea la punct a lucrurilor. Dar fata nu vrea să audă de așa ceva. Mai mult, ea dăduse să se înțeleagă că bătrânul Kersanov ar fi rămas intransigent, chiar dacă Bădescu ar fi acceptat până și extrema nebunie, unica desigur, de care poate nici căpitanul n-ar fi vrut să audă: escapada la templu.

Mulți credeau că domnișoara Ghenea răspândise acest zvon tocmai pentru a arunca în cumpănă și gravitatea unicului motiv care ar fi constrâns pe oricare altul să bată învins în retragere, ceea ce ar fi dovedit că dânsa nu răspundea iubirii profunde și încăpățanate a ofițerului, decât ca un savant joc de cochetărie, pe care știa perfect să-l conducă și care o amuza. Alții, dimpotrivă, știau precis că domnișoara Ghenea refuzase mai multe partide, dintre care una din cele mai ispititoare, toate pe placul tatălui ei. Se mai aflase apoi de lacrimi, de scene violente, de blesteme, de intervenția rabinului, de întreaga, în sfârșit, prea cunoscută gamă a acestei străvechi și întruna noi drame de iubire.

Evenimentele acestea, cu multiplele lor variante, care trezeau din somnolența cotidiană societatea târgului basarabean, se plimbau vii acum, văzute ca prin ocularii de perspective diverse, în gândul camarazilor strânși la fereastră, ca să admire, chipurile, exercițiile ecuestre ale strașnicului călăreț Bădescu, propriu-zis ca să-i urmărească mai atent crispațiile feței prăbușite, adâncimea melancoliei ce i-o revărsau ochii, mișcărilor forțate și mecanice în care se întrededa silnicia și dezgustul. „Se dusesse căpitanul Bădescu”, s-ar fi auzit răsunând din cugetul tuturor, dacă mințile le-ar fi devenit sonore. El, marele glumeț și curtezan, marele gimnast și ochitor fără pereche, marele chefliu și înfocat maestru al spadei! Silințele lui de a se ține în șa tot ca înaintea parcă ne făceau rău. Uitând pe nesimțite cum trebuia să se ție, capul greu se lăsă deodată ca o ghiulea de plumb spre coama lui Volbur, trăgând după el trupul de brad dinainte, acum deșirat ca

o armonică. Și totuși, omul ăsta domina încă printre noi. Multe din glumele lui răutăcioase, ba chiar sângeroase, nu mai răsuna sub tavanul popotei sau la întrunirile de joc. Dar acum nimeni n-ar fi îndrăznit să spună vreo istorisire cu evrei, în fața acestui până acum ineputabil sac de anecdote al căror erou principal era fiul lui Israel. Cuvântul „jidan” dispăruse din pronunțarea noastră și se vorbea de Kol-Nidre, de Iom-Kipur, de Purim ori de Sărbătoarea Cuștilor cu aceeași cuviință cu care s-ar vorbi de Vinerea Mare, de Înviere, de Crăciun ori de Înălțare. Mai mult chiar, se întâmpla adesea ca vreunul din aceste cuvinte din urmă ori toate la un loc să fie amestecate printre obișnuitele înjurături ofițerești; dar a fi amestecat printre ocări cuvintele sacre dintâi era totuna cu o provocare directă la adresa lui Bădescu, victima bigotismului fervent, al cărui respect îl impunea.

Astfel de metamorfoze omenești pentru întâia oară vedeam în viața mea. Dacă acesta e amorul, îmi spuneam, atunci e sinistru! Noțiunea lui pentru mine era legată neapărat de cântec și de amfora cu vin. Ceea ce vedeam era pur și simplu o deviere bolnăvicioasă, o particularitate cu totul izolată. Dar față de această prăpastie ascunsă, care întâmplător mi se deschisese dinainte-mi, eu simțeam cu atât mai puternic aerul de înălțimi al libertății umplându-mi până în fund plămânii.

Eram cel mai liber dintre toți aceștia. Nu numai că nu mă speria singurătatea, dar o doream acum cu aceeași pasiune cu care dorea căpitanul nostru pe Ghenea lui. Iar la dânsul, sărmanul, mă uitam cu o infinită milă.

Cum mă uit și acum la imaginea lui, încă proaspătă și vie, ocupând ea singură cea mai mare parte din noianul de amintiri, pe care-l rostogolesc fericit, ca un copil un nămete de zăpadă, în această sfântă și solemnă singurătate.

Detășamentul mi-era întins pe-o bună distanță. Oamenii făceau cu schimbul. Când parte din ei plecau în patrulare, ceilalți

rămâneau în jurul meu, formând rezerva de care aş fi avut nevoie la vreo împrejurare neplăcută.

Ca şi mine – în afară de vreo doi, trei gradaţi, care lăseseră amintiri în oraşelul de abia părăsit – ceilalţi, cei mărunţi, soldaţii, păreau foarte mulţumiţi de situaţia cea nouă. Mai întâi, scăpau de instrucţie sau aproape scăpau. Al doilea, aci, în pustietatea asta de văi uşoare şi colnice presărate de cochete mănunchiuri de arbori, cu fluviul plin de răcoare şi de sălcii la câteva sute de paşi, cu cerul larg şi nesfârşit deasupra, cu mirosul de iarbă şi de câmp, ce năpădea de pretutindeni, nările lor avidе se deschideau larg şi ochii lor de țărani se aprindeau de beţia naturii. Îi vedeam mai dârzi şi mai sprinteni, mai veseli şi mai fireşti. Noua lor menire părea că-i intrigă şi chiar îi asmute. Vorbeau acum cu ton răspicat, ca acei care au pe umerii lor o însemnată datorie şi-şi iau noul rost foarte în serios.

Când erau strigaţi să se aşeze în linie, se repezeau, agitând cu uşurinţă armele, pe care până aci le mânuiau cu greutate şi cu pioasă resemnare, de parcă ar fi cântărit sute de kilograme.

Se aliniau acum grabnic şi trânteau din călcâie, chiar mai mult decât ar fi trebuit, nerăbdători parcă să fie puşi la isprăvi mai mari. Din toate gesturile lor se vedea limpede un prisos de energie, pe care nu ştiau cum să-l cheltuiască mai cu spor, cu bună voie, cu neţărmurită plăcere. Atunci, pentru a-i înnebuni cu desăvârşire, i-am asemuit cu nişte voinici de pe malul Oltului, porniţi proaspăt după haiducie; iar eu m-am intitulat căpitanul lor, glumă pe care ei au primit-o ca nişte veritabili haiduci, cu zgomot mare, cu chiote de vitejie, cu capele aruncate în înălţime.

Dar impresia asta de haiducie mă stăpânea şi pe mine cu adevărat, mai ales când gradatul de serviciu se prezenta în odaia mea de scânduri, săpată într-un muşuroi de pământ, tapetată cu ziare ilustrate şi împodobită cu rafturi de cărţi, ca să mă anunţe, pocnind din tocure, că la punctul cutare mai sus, sau mai jos,

pe apa fluviului, a fost prins un grup de bolșevici, încercând să treacă pe furiș pe teritoriul nostru.

La început ordonam ca prinșii să fie aduși în fața mea. De obicei, „bolșevicii” erau niște bieți zdrențăroși, cu fața suptă de mizerie, cu ochii aprinși de frigurile fricii și oboselii celei mai crunte. Cine știe ce distanțe enorme străbătuseră acești nenorociți, pe furiș, cine știe câtă artă istovitoare de nervi, ca orice artă, întrebuițaseră, pentru a se strecura pe dinaintea poliției celei mai bănuitoare și mai iscoditoare din lume. Ajungerea pe limanul românesc era pentru ei suprema fericire, termenul tuturor suferințelor. Pe țărmul celălalt, pe care abia îl părăsiseră, vedeau încă spectrul foamei și al mizeriei, privind în urma lor livid și neputincios, cu disperarea celui căruia i-a scăpat o bună pradă din gheară.

Dinainte-mi, ei păreau acum mai liniștiți și mai siguri. Traducătorul îmi raporta, calm și indiferent, omagiile și efuziunile lor de simpatie la adresa țării și mai cu seamă a mea. După ce sfârșeau, le răspundeam și eu, adulmecând ca un veritabil căpitan de haiduci aspectele fizionomice pe care le produceau pe fețele lor cuvintele mele. Le răspundeam clar și meșteșugit, cu aceleași fraze șlefuite, până la perfecțiune, de deasa lor întrebuițare.

Îi lămuram că legile românești interziceau și reprimeau trecerea clandestină a frontierelor, le arătam apoi maximum de pedeapsă pe care-o atrag contravențiunile la legea pașapoartelor, dacă nu e vorba de vreo complicație cu pedepsele altor legi mai drastice, pentru mosafirul trimis dinadins sau adus de gânduri necurate.

La auzul acestor cuvinte, chipul lor părisea și cele mai neînsemnate urme de neliniște, se colora cu pigmenții celei mai neașteptate fericiri și – dând din umeri pentru capitolul complicațiilor – întregul grup nu-și putea reține un murmur de satisfacție, luând act de maximum de pedeapsă ce i-l rezervă legea pașapoartelor.

Venea atunci un moment de largă destindere și de mulțumire nereținută, care se materializa prin câte o interjecție sau prin câte o impresie fugară, pe care bieții oameni și le schimbau reciproc la ureche. Urma apoi așteptata și exagerat de severa corectare a ținutei, prin care ei voiau să-mi arate că n-au uitat că se găsesc în fața mea și se grăbesc să-mi acorde respectul dus chiar până la umilință, ce cu drept mi se cuvine.

Reluam atunci cuvântul, fixându-i de astă dată cu și mai mare luare-aminte, în vreme ce translatorul și subalternii mei din preajmă tușeau grăbit și-și verificau distanța dintre picioare, pentru a-și asigura un echilibru cât mai stabil și mai comod în urmărirea părții a doua și celei mai amuzante, din spectacolul ce li se oferea zilnic și gratuit, întruna același, dar totdeauna variat, prin felurimea personagiilor și temperamentelor care jucau același rol dureros.

Reluam deci cuvântul și le aduceam la cunoștință, tot așa de calm și lipsit de afectare ca până acum, că ei nu erau cei dintâi refugiați din Rusia care făceau cinste solului românesc să-l considere ca azil și să-l onoreze cu efuziunile lor de dragoste și cu prezența lor prețioasă. Dimpotrivă, numărul celor care apucaseră să vină înainte era atât de mare, încât închisorile românești nu mai puteau face față aplicărilor legii pașapoartelor, oricât de restrâns ar fi fost termenul pedepselor, pentru ca toți noii-veniți să poată face comparație între cele două regimuri, comunist și burghez, începând cu partea cea mai grea a vieții, așa că, reîntorși la viața de apoi, trebuie să facă în prealabil un mic stagiu în bine încălzitele purgatorii cerești; dar, nemaiposedând mijloace de corecțiune și de sancționare a vinovaților și având adânc înrădăcinată în tradiția lui milostenia creștină, statul nostru se găsește față de noii-veniți în imposibilitate de a-și încărca bugetul cu noi închisori, așa că-i iartă de vina lor gravă de a fi trecut frontiera clandestin și fără nicio formalitate (mare mișcare de entuziasm în auditor) și-i invită politicos să se întoarcă pe unde au venit...

Acı urmau obișnuitele exclamații de surpriză, de nedumerire, obișnuitele rugăminți către translator de a repeta ultimele cuvinte ori de a controla, consultându-mă din nou, dacă nu cumva a transmis greșit, neuzind bine poate...

Translatorul însă, la fel cu sentinelele, se desfăta cu rânjat discret și cu falsă duioșie, le împărtășea că audiența a luat sfârșit și, arătându-le grelele tomuri deschise pe masă, le da să înțeleagă că e timpul să fiu lăsat în pace. Dar tocmai acest lucru era departe să-l înțeleagă bieții oameni, așa că soldații trebuiau să-i ia ușor în piept, pentru a-i face să evacueze.

La început, soarta refugiaților mă înduioșa. Mă întrebam dacă aceste reprezentatii pe care le dădeam oștenilor mei nu frizau oarecum ridicolul și mai cu seamă cruzimea. Dar, înainte ca să mă hotărâsc să le pun capăt, găsi la un întins de mână ideea care mi le scuza. Dacă i-aș fi trecut doar în revizie și fără să le dau nicio explicație i-aș fi somat apoi s-o ia îndărăt, peste apă, ar fi fost oare mai blând ori mai civilizată? Pe când așa, după sarcasmul inevitabil al micilor spectacole aproape cotidiene, aveam grijă ca trecerea înapoi a Nistrului să fie făcută în cele mai bune condițiuni de siguranță pentru ei. Astfel, lucrul nu se întâmpla decât spre dimineață sau la ore când, după semnele și informațiile ce aveam, pe malul celălalt al râului nu se găsea picior de grănicer rus, așa că până-n faptul zilei să aibe toată vremea să se îndepărteze de frontieră într-atâta, cât să nu trezească vreo bănuială propriilor lor autorități.

Mai pe urmă însă, nici nu mai vream să știu de ei, atâta mă indignau noutățile ce le aflam despre acești indivizi, care cereau azil cu lacrimi în ochi și cu smerite jurăminte de credință, pentru a începe să uneltească și să se întrunească în pivnițele orașelor vecine, în conjurații secrete. Vestea descoperirii unor recente comploturi, la care în cea mai mare măsură luaseră parte tocmai mosafiri de aceștia îndoielnici, intrați în țară prin sectoare de frontieră aflate sub autoritatea unor comandanți mai puțin se-

veri decât ai mei, mă făcu să mă dezinterezez aproape complet de dâșii și să-i las pe mâna soldaților. Mie mi se raporta doar numărul celor prinși și toată grija pe care o aveam de acum înainte era ca, la pornire, să văd dacă numărul îmbarcațiilor era tocmai acel ce mi se raportase, iar singurele cuvinte pe care le adresam refugiaților, înainte de plecare, erau doar să-i întreb dacă, în afără de obiectele suspecte ce li se confiscase la percheziție, li se oprise cumva bani ori lucruri de valoare ce le-ar fi avut asupra lor. Pe urmă, plictisit și zorit, mă refugiam în mijlocul cărților mele și ceasuri întregi nu mai vream să mai știu de nimeni și de nimic.

Aveam și eu un cal, cu care plecam în inspecție, pe linia sectorului de pază. Când mă avântam în șa, mă gândeam la Volbur al căpitanului Bădescu și mă pufnea râsul. Pentru că Pafnute, calul meu, destul de dospit și el, nu făcea nicio mișcare, când îl apucam de gât și-mi înfingeam botul cizmei în scară. Pafnute pleca supus capul și cu siguranță, dacă ar fi fost cu puțință, s-ar fi lăsat și pe vine, ca să-mi înlesnească ascensiunea pe spinarea lui largă. Pafnute mă jignează cu atitudinea lui docilă. Parcă ar fi fost un bunic, care primea fără nicio împotrivire să se joace cu nepoții de-a calul.

Pafnute era calul sectorului. El își cunoștea bine meseria și mă ducea domol pe sub coline, ferit de vederile malului dimpotrivă, ca și când și-ar fi dat seama perfect că în slujba pe care o îndeplineam amândoi discreția este una din cerințele de căpetenie. Cu Pafnute nici nu-ți trebuia călăuză, chiar la prima vizită făcută posturilor. Dacă lăsați frâul în voia botului său înțelept și amical, Pafnute te ducea prin viroage atât de ascunse, își croia drum prin tufișuri cu cărării întortocheate, atât de bine știute de copita lui, că rămâneai sedus de priceperea acestui animal, a cărui bunăvoință de la început mă revoltase. Pafnute era croit pentru mica strategie. Poate că, avansat în misiunea lui cotidiană, s-ar fi dovedit și în strategia de linii mari un bun conducător de generali. În orice caz, era un cal care nu-și greșise cariera.

Adesea ieșeam de sub dantelăria complicată a terenului și-n față mi se deschidea atunci lunga perspectivă a împărăției tăcerii. Uneori pe malul vastului imperiu privirea îmi cădea pe-o sentinelă cu capel țuguiat, ca un corn în creștet. Soldatul roșu sta și visa și el, ca și întinderea fără margini din spate-i. Țineam în loc pe Pafnute, care se resemna să-și curețe crupele de muște, plesnindu-le din plin cu pământul cozii, iar eu mă complăceam să fixeze soldatul rezemat în armă, care nu mă vedea, ca și când aș fi pândit să descifrez în atitudinea și în mișcările pe care le va face întâi misterul adânc ce păzea; iar nemișcarea aceea, întinsă până dincolo de răbdarea-mi obișnuită, și ochii aceia pierduți în nicăieri, îmi măreau și mai mult nedumerirea.

Cravașam atunci cu putere un vlăstar tânăr de salcie și plesnetul scurt ca de explozie de armă sărea deodată râul, ca să scuture pe somnolent din visuri. Surprinsul schița atunci în zigzaguri de fulger gestul firesc al revenirii. Se trezea la realitate, ochii îi înviau, pumnii strângeau convulsiv arma în poziție de apărare. Să apere ce? Neantul propriilor gânduri sau golul nesfârșit din spate-i?

Era rândul meu acum să nu mai dau niciun semn de viață. În schimb, grănicerul roșu devenea tot mai nervos cu cât se prelungea tăcerea. Ochii lui străpungeau zadarnic frunzișul înșelător al malului dincoace. Se agita pe marginea imensului gol, ca umbra pusă de Dumnezeu la vămile văzduhului. Izbucneam atunci fără să mă arăt într-un hohot zgomotos și sarcastic, într-un hohot atât de voios și de poznaș, că umbra cu corn în frunte redevenea deodată un biet om, un biet flăcău, parcă surprins într-o postură nepotrivită, rușinat și zăpăcit. În fața eternului și nestăpânitului râs, până și-n ochii lui, zâmbitori acum și parcă cerând îngăduință, umflatul gol se prăbușea deodată la nivelul sterp al nimicniciei totale. Mă podidea atunci și mai năvalnică veselia, la amintirea propriei mele amăgiri, care o clipă mă făcuse să disting un gol umflat de altul dezumflat, așa cum întrecutul cu băutura despică în două o nălucire unică.

Am ieșit la iveală și am fost salutat cu un răs și mai puternic decât al meu, din partea cealaltă. Râsul amândurora creștea din sine însuși și a ținut multă vreme. N-a fost însoțit de niciun cuvânt tot timpul, de niciun alt gest, afară de acela pe care-l face omul din cap și din gât, când bagă de seamă că s-a speriat de geaba sau s-a străduit din greu pentru nimic. Pafnute s-a asociat la veselia noastră cu câteva nechezături prelungi, el, atât de măsurat în expansiunile lui sufletești. Și câtăva vreme și-a permis chiar să mă ție pe creste, în văz liber, departe de frunzișul viroagelor. L-am bătut pe gât domol. Calul e cal, chiar când e serios și strateg, ca Pafnute. El se încrede în răs și-n prietenie. Și pulpele mele l-au îndreptat din nou, înțelepțește, pe drumul cel ferit, pe care el știe să meargă așa de bine.

Grănicerii, care s-au dat pe undeva la odihnă, cum mă simt, încep să ciulească urechile și să scruteze cu privirea încrunțată în toate părțile, arătându-și zelul. Se fac că nu-mi cunosc pasul calului și cu toate că țăcănitul potcoavelor le-a intrat de mult în auz, ei sar ca împinși de-un resort cu declanșare întârziată și strigă scrâșnit:

— Cine-i? Stai!

Pe urmă, când mă văd, fața li se luminează cu stângace surpriză, de liniște și prietenie. Nu era ceea ce crezuse! Câteodată însă, vreunul e într-atât de pierdut în gânduri, de bună seamă în amintirile lui de peste Olt, că abia când simte aburul cald al calului pe ceafă, tresare:

— Bine, mă, nefericitele, îi strig atunci, cum ai să-mi prinzi tu bolșevici, când dormi de-a-n picioare. O să te fure și pe tine și abia peste Nistru o să bagi de seamă...

Mârlanul se scarpină în cap, pe față cu un răs care arată că n-are pă sare.

— Care? răspunse el, pătruns de sine. Poate mort m-or duce acolo... Dar eu v-am auzit și știam că sunteți dumneavoastră... D-aia nu m-am întors...

— Da de ce ai rămas aci și nu circuli? Unde ți-e însoțitorul?

— E și el pe-aci, pe-aproape... Am mirosit ceva și ne-am pus la pândă...

Cu toate răspunsurile lor prompte, pe „visători” îi țineam de obicei prin preajma pichetului. Spre flancurile sectorului dam drumul doar la cei cu urechea fină și cu pas de copoi, ale căror raite prin posturile apropiate și printre patrulare nu mai conțineau. Noaptea mai ales, tot locul era bătut, iar schimburile obișnuite plecau la ore și pentru intervale de timp diferind cu totul de la o noapte la alta și chiar de la un schimb la altul. Astfel, năvoadele mele prinseră la început cea mai bogată recoltă pe tot batalionul. Primii felicitări. Pe urmă, încetul cu încetul, vânatul se împuțina, deși nici acum vămuitorii de oameni nu s-ar fi putut lăuda că mi-au dejucat sistemul de pază, surprinzând vreo regularitate ori periodicitate în mișcările patrulelor. Recolta se împuțina, pentru că sectorul devenise periculos.

Eu nu avusesem decât să imprim aceste mișcări plutoanelor mele. Cei doi plutonieri le prinseră și acum ei manevrau de minute. Eu nu serveam decât ca un simplu regulator, o supapă de siguranță, care intra în acțiune numai când lucrurile amenințau să se încurce. Mă mulțumeam să supraveghez plecările și sosirile, încât îmi rămânea un timp incalculabil pentru cărțile mele.

Mai ales plutonierul Gârneață îmi era de prețios ajutor. Era socotit de toți aghiotantul meu și mâna mea dreaptă. De altminteri, pe el îl lăsam să-mi țină locul, deși era mai tânăr decât plutonierul celălalt, Cebuc, om vrednic și acela, dar care, când striga „trăiți!” sau asculta vreun ordin, nu-și proptea ca Gârneață ochii drept în ochii mei.

Pe când Gârneață era gândul și sufletul meu, dezbrăcat de toate clasele de școală și de toate teancurile de cărți, din coliba de scânduri a „comandamentului”, cum era denumită de refugiații de peste fluviu. (Soldații îi spuneau pur și simplu: „Borde-